

gyezte — az avantgarde zenével és az új művészi irányzatokkal való kapcsolatának eredménye, s mert a lemezen hallható „számokat” is ennek jegyében tárgyalhatjuk.

Ezek a darabok pedig megismételhetetlen variációk véletlenszerű szerkezeti egységben. Egy-egy téma szabályszerű ismétlődésére a hallgató nem számíthat. Ladik (akit jelen esetben a hangok varázsa tart fogva) inkább a váratlan fordulatra helyezi a hangsúlyt, s csupán az egyes „poénok”, azaz könnyen megjegyezhető érdekes hanghatások ügyes elosztását „rendezte meg”. Innen adódik, hogy ha az egyes darab esetében belső szerkezetről úgy szólnánk nem is beszélhetünk, többszöri hallgatás után a négy szám mégis tisztán elkülönül egymástól, ami arra utal, hogy a kísérletezési szándék túlhangsúlyozása és a logikai elemek ismétlődésének teljes feladása ellenére is az egyes darabok tudatosan megkomponáltak. Más és más a montázsolási folya-

mat, más a dinamika, és ismét más az egyes számok hangulata. És éppen a hangulati különbözőség bizonyítja, hogy Ladik furcsa kísérletezése lényegében nem eredménytelen, s hogy meghatározott érzést, indulatot ily módon — többnyire egyedül az artikulálatlan hanganyagra támaszkodva — közölni lehet. Olykor talán ősbibb, elemibb feszültséggel is. Kérdés azonban, megéri-e a fáradozást. Mert bizonyos, hogy idővel érdekesebb, még furcsább hangzhatásokat is lehet produkálni, az „aláfestő zene” és a vezető szólam kombinációit is változatosabbá lehetne tenni, s a műszaki lehetőségek is megannyi újszerű akusztikai hatást biztosítanak. A produkció minőségi változását persze ismét elég nehéz lenne nyomon követni. Maradjunk talán abban, hogy a művészet (és annak eredménye) gyakran nem több (s nem kevesebb), mint játékos gondűző.

SINKOVITS Péter

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

ÁRNYKÉP-SZITANYOMATOK

Tari István grafikai tárlata, Zenta. Művelődési Otthon, 1976. július 16—30.

Korunk képzőművészetének egyik széles sodrású területe a grafika. A különböző nyomdai eljárások alkalmazása, az újonnan kikísérletezett módszerek mindig is foglalkoztatták az alkotókat, akik nem kis mértékben tágtították a műszaki lehetőségek határát. Mi — ami az újszerű sokszorosítási módszereket illeti — nem sok eredménnyel dicsekedhetünk, mert a technikai továbbfejlődés egyrészt anyagi okok, másrészt az elvárások, a közönség még ki nem alakult grafikai igénye miatt csak a másutt megvalósított eredmények nyomában haladhat. Grafikusaink épp ezért a sze-

rény műszaki lehetőségek maximális kihasználásán túl az alkotói megformálás, a látásmód, a tartalom rétegeinek egyéni, művészi eredményeket is felszínre hozó megmunkálására törekszenek. A szita-eljárás a nagy példányszámra beállított, korszerű nyomdához viszonyítva rendkívül mozgékony, figyelme sok olyan mozzanatra terjed ki, ami mellett az előző észrevétlenül halad el. Szerepe főleg a műalkotás tömegek felé közvetítése szempontjából — vitathatatlan. Lehetőségei ugyan végesek, de művészeink számára jelenlegi művelése mellett kimeríthetetlennek tűnnek. Színtartományát a nyomdafestéken túl a papír is kiegészíti. Mint a fotónál, itt is szerepe van a papír érzékenységének, reprodukív tulajdonságának.

Tari István szitanyomatai képzőművészeti életünkben Benes József munkái után egyféle folytonosságot, a folytonosságban sajátosan megválasztott irányt jelentenek. Olyan terep birtokbavételére törekszik, amelyet nálunk nagyon kevesen közelítenek meg. A természet körszeletnyi mikrovilágát igyekszik kinagyítani, bemutatni, és a szemléltető részletekbe menő megfigyelésre rávenni. A levelek erezete, számlálhatatlan csatornája, a kiegyensúlyozott eleganciával kacskaringózó szőlőindák megszürt érzésvilágot terítnek ki áttört ezüst, zöld vagy éppen fekete hálójukkal a lenyomatok tapintóérzékünk apró pálcikáival nyomon követhető felületein. A levelek csipkézett boltozata alatt, a méhek, a pókok, a fűszálak növényitől a rovári létig terjedő világában természetbúvárként mutatja fel a meg nem ismert ismeretlent, a valóság mikrokozmoszának természetes nyugalmát.

A grafikák kialakítását a tárgyak megválasztásával kezdi. A növényi kacsokat hajlékonyságuk, a méheket áttetsző szárnyuk erezete miatt, a húsdaráló alkatrészeit tömör körvonalukért kedveli. A grafika méreteivel azonos nagyságú fényérzékeny filmen — mielőtt még megvilágítaná — többnyire a véletlenszerűség látszatát keltve rendezi el tárgyait. A leveleket, apró rovarokat a nagyító-lencsébe helyezi, hogy árnyképük sokszorosára növekedjen. Kompozícióinak elemei tehát a sziluettek. Rajzolás, kézi megformálás helyett valóságból vett elemeket használ fel építőközként. Alkotási folyamata néhány mozzanatra bontható: mit és hogyan elhelyezni, valamint mekkora és milyen színű felületre — milyen színekkel — leképezni. A másfajta láttatás érdekében rendezi át egy céltudatosan megválasztott, égszéként felmutatott valóság részletét.

Alkotásmódja — az, hogy eljárásokat alkalmaz — nem új, de még frissen hat, sokkal inkább, mint azoké, akik jelenleg is a múlt század utolsó negyedében induló formadeformálás groteszk torzításba hajló, absztrakt formákig vezető útját járják. A deformálás akkor vált túlhaladottá, mikor már nem lehetett ismétlődésektől mentesen művelni, az absztrakt formák és színelakzatok is akkor váltak megszokottá, amikor kimerültek a variációs lehetőségek és nem lehetett őket utánérzés nélkül szemlélni. Ettől a modern irányzatok hozta látásmódtól az alkotók úgy igyekeztek szabadulni, hogy kreativitásukat, beavatkozásukat minimálisra redukálták. Eljutottak az egyszerű, fényképpel való dokumentálásig: a

valóság rejtett üzeneteire fotókkal irányítják figyelmüket. Eleinte megjelölték, módosították a lefényképezett valóságot, később csupán a megfelelő részlet kiválasztása a cél. A fényképre csak közvetítőként van szükségük, kidolgozásában a legegyszerűbb fokokon érdekeltek: a legművészietlenebb dokumentumfotó felel meg nekik legjobban, Fényképezésük pusztán az üzenethordozó valóság nyilvántartásba vétele.

A következő lépés a leegyszerűsödés irányában az üzenet nélküli valóság. Jobban mondván a valóság mint üzenet nélküli üzenet. Jó példa erre Gerhard Roth osztrák író színes filmmel készített Amerika című fénykép-jegyzetfüzete. Ahelyett, hogy körülírnánk, inkább csak ennek az új szónak a tartalmára hívjuk fel a figyelmet. Tari István grafikái az ilyen alkotásoktól, illetve jobb, ha azt a szót használjuk, hogy *dokumentumoktól* még lényegesen művészebb, mert hangulatot, alig rezdülő érzést jelenítenek meg. Még igényt tart művészi tartalmak kifejezésére, mert lenyomatai majd mindegyikét belengi a kifinomultság; a szép érzetnek tükrözésére vállalkozik.

A valóság egy az egyben való ábrázolása (pl. a levél erezetének kinyújtása) nála az anyagszerűség érzékeltetését szolgálja s azontúl az érdekes és szép felületek esztétikaivá minősítését. A különös hatású felületek, az anyag pórúsainak felfedezése a képzőművészet változásait szemmel tartók számára ma már egyáltalán nem számít új dolognak. Tarinál és általában többi képzőművészüknél — egyáltalán a képzőművészeknél — nagyfokú leegyszerűsítésre törekvés figyelhető meg. Annak a pár építőelemnek, amivel dolgoznak, olyan kicsi a variációs lehetősége, hogy néhány művelet után (ebben is egyszerűsége mennek) ismétlődnek a kombinációk. Pedig ha túl akarnak jutni, s ez vonatkozik grafikusunkra is, a képzőművészeti látásmód jelenlegi vízvázlatstóján, akkor szerteágazóvá és sokrétűvé kell tenni kísérletezéseiket, mert a túloldalon csak egészen új ismeretekkel és hozzáállással léphetnek partra.

GARAI László